

Sandra Kalniete

M ā t e s i e v a .

S i e v a m ā t e .

M e i t a s i e v a .

Sandra Kalniete

M ā t e s i e v a .

S i e v a m ā t e .

M e i t a s i e v a .

821.174-31

Ka 280

Vāka dizaina autore **Natālija Kugajevska**

Vāka noformējumā izmantota autorees fotogrāfija

un attēli no © ImYanis/shutterstock.com

yegorov.nick/depositphotos.com

dell640/depositphotos.com

Sandra Kalniete

MĀTE SIEVA. SIEVA MĀTE. MEITA SIEVA

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*

Projekta vadītāja *Bārbala Simsons*

Redaktore *Zaiga Lasenberga*

Korektore *Zinta Stikute*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,

Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-4414.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana

vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.

Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Sandra Kalniete, 2024

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2024

ISBN 978-9934-32-254-9

Autore pateicas par sadarbību

Anitai Batarags

Aijai Tulai-Rijkurei

Mārai Treimanei

Gintai Zalcmanei

SATURA RĀDĪTĀJS

Viņa ir tik skaista!	14
Naida bērns	17
Jadviga	22
Māte sieva	29
Ināra	32
Irma	36
Anatols	41
Znots	46
Māsa Rūta	51
Māsa Ilze	56
Draudzene Silvija	61
1987. gada 14. jūnijs	68
Anatola nāve	73

Irmas nāve	77
Vecas ēnas jaunā dzīvē	83
Maiga	97
Ēriks Glāznieks	108
Vakariņas	116
Bagātība	127
Viņa būs mana	133
Latvijas sekretāre	139
Ināras nāve	158
Atkal Latvijā	170
Dūkas	181
Radiece	187
Līvija	192
Smalkās aprindas	198
Vectante	203
Dižnodupji	207
Bildinājums	215
Laulības	223

Kāzu ceļojums	232
Jaunā māja	246
Sieva meita	256
Eiropas ceļojums	266
Eslingene	276
Ivars	285
Latviete no Latvijas	295
Man viņa jāatrod!	301
Maija	308
Silvija	335
Viagra	346
Dod man laiku	358
Ivars Ivara dēls	372

Ilzīte pamodās ar kļiedzienu. Atkal tēvs bija piedzēries un rupji uzmācās. Un atkal māte metās savu meitu sargāt no satracinātā tēviņa, sevi pagrūzdama viņam priekšā. Un tad kā ikreiz bija jāklausās pretīgās skaņas – tēva nūrdēšana, ritmisku grūdienu troksnis, mātes aizturēto sāpju vaidi. “Ak, kaut varētu izrauties no šīs elles,” meitene nopūtās, bet velti, jo vecmāmiņa, viņas un jaunākās māsas Maijas vienīgais glābiņš un patvērums, bija mirusi.

Pamazām Ilzītes apziņā iespiedās klusums. Trokšņu nebija, vien kaut kur slinki iekvankšķējās suns. Apjukusi viņa vērās tumsā, līdz saprata, ka atkal redzējusi riebīgo sapni, kas viņu vajāja jau vairākus gadus. Skaļi ievilkusi elpu, Ilzīte atslāba. “Es esmu drošībā, tālu no mājām. Es esmu Ņujorkā!”

Zinot, ka tā vai tā nekāda gulēšana neiznāks, Ilzīte ieslēdza gaismu un paņēma savu dienasgrāmatu. Jau trešais mēnesis Ņujorkā, bet ne reizi nebija saņēmusies kaut rindiņu ierakstīt. Ar svinīgu sajūtu atšķīrusi jaunā bloka pirmo lapu, viņa ar lieliem burtiem ierakstīja: “1992. gada 3. marts. Iebraucu Ņujorkā. Ilzei Gāliņai sākas jauna dzīve.”

“IGā ir bagātas kundzes kalpone un dzīvo Ņujorkas augstdzimušo trimdas tautiešu ģimenē, divstāvu savrupmājas jumta istabiņā. Pie turīgās, laipnās un nesasniedzamās Roziškundzes viņa tikusi, pateicoties draudzenei Silvijai, kura pēc vidusskolas beigšanas rudenī

bija aizlidojusi apciemot savus radus Amerikā. Kamēr ciemojās, tikmēr sabruka Padomju Savienība, un viņa nolēma palikt Ņujorkā. Lasot Silvijas vēstules, IGā bija nenobrīnīties par draudzenes interesanto un piedzīvojumu pilno dzīvi.

IGā negribas atcerēties atjaunotās neatkarības pirmo pusgadu. Kaut arī beigusi skolu ar izcilību, tomēr nevienā TV šovā neizdodas uzvarēt un balvās solītie mersedesi un ceļazīmes uz eksotiskām zemēm IGā iet secen. Arī turīga aizbildņa, kas sagādātu krāšņāku ietvaru viņas pieticīgajam izskatam, nav. Tāpat izskats un kautrība nerosina jaunizceptos uzņēmumu īpašniekus uz miesaskārīgām domām, neviens nepiedāvā sekretāres – seksa mincītes vietu. Tā nu pastāvīgu darbu atrast neizdodas. Tikai sagrābstīt gadījuma niekus. Pašai pietiktu ar pieticīgu algu, pat ar stipendiju, bet studēt IGā nevar atļauties, jo māmiņa un māsiņa! Briesmīgs strupceļš, kuram izejas cerību paver vēstule no NY. Silvija turīgajai Roziškundzei, kas drīz braukšot uz Latviju sev meklēt “palīdzī mājas darbiem”, ieteikusi IGā. Kā satraukumā salēcās sirds, lasot šīs rindiņas! Ak, kaut nu izdotos!

IGā lidot lido uz tikšanos, un šoreiz dievi ir labvēlīgi. Kaut arī ducis citu meiteņu, glītāku un drošāku, cer uz to pašu, tomēr Roziškundze izvēlas IGā. Droši vien tāpēc, ka meitene/jaunava nav ne glīta, ne neglīta, turklāt izskatās padevīga. Bagātā kundze kautrīgajai sedzacītei (ha!) liekas žvadzoša: pārāk spilgtas lūpas, pārāk lieli klipši un pārāk skaļa balss, un vēl jocīgais Ō, jāā!, kas iespraužas vai aiz katra trešā teikuma. Smieklīgi! Taču IGā jūtas septītajās debesīs, ka beidzot izrausies no bezcerīgās nīkuļošanas, dzērājtvēva skandalēšanās un varēs palīdzēt māmiņai un māsiņai.

Ieradusies NY, viņa apstulbst no debesskrāpjiem, ielu ņīgu ņagu un Roziškundzes turības. Viņai patīk pašas mazā istabiņa, Roziškundzes iedotās blūzes, kleitas, svārki, bikses, bet visvairāk alga. Tā gribas pēc iespējas ātrāk sapelnīt tik daudz, lai izrautu māmiņu un māsiņu no dzērājtvēva tirānijas. Pēc pirmajiem nepieciešamajiem pirkumiem ir skaidrs, ka tik ātri iekrāt neizdosies, jo pat vislētākās lietas izēd caurumu algā, tāpēc IGā gandrīz neko nepērk.

Pirmajos mēnešos viņa norij visus pārpratumus un pazemojumus, jo nepatīk tautiešu aizbildnieciskā labvēlība pret komunistu samaitāto latviešu “bārenīti”. Visvairāk kaitina biežais jautājums: “Kur tu iemācījies tik labi runāt latviski?” – ko uzdod amerikāņismus bārstošas kundzītes, kas ir pārliecinātas par savas latviešu valodas pareizību un nacionālo stāju. Viņas pat iedomāties nevar, cik jautājums izklausās smieklīgs, bet IGā vienmēr pazemīgi atbild: “Skolā.” Grūtākais ir vientulība, jo IGā nejūtas iederīga latviešu sabiedrībā, bet citas viņai nav. Silvija vairs nav NY, viņa ir atradusi pārdevējas darbu Čikāgā.

Lai arī Roziškundzes lielajā mājā darāmā ir daudz, IGā pa naktīm apņēmīgi mācās amerikāņu valodu, jo ar teicamnieces angļeni gandrīz nekas nav saprotams. Drīz *tīvī*¹ vairs nav krāsainas bildītes, bet avīzes un žurnāli kļūst aizraujoši lasāmie. Arī veikalā un metro viņa raiti izspiež pa kādam amerikāņismam un saprot atbildi. Redzot kalpones centību, Roziškundze saprot, ka komunistu atvase ir cienīga kontaktēties ar īstiem latviešiem un apmeklēt biedrības namu.”

Pārlasījusi Ilzīte nopūtās: “Tik daudz ir noticis, un tik maz es spēju uzrakstīt.”

¹ TV – izrunā tīvī – televīzija. (Aut. piez.)

Ilzīte neapzinājās, ka viņas liktenis ir sācies ilgi pirms piedzimšanas, kad karš un padomju okupācija sagrieza šķērsām mātesmātes Irmas Rugājas un tēvamātes Jadvīgas Baginskas Gāliņas dzīvi. Abu piedzīvotie traģiskie notikumi atstāja smagu nospiedumu Ilzītes mātes Ināras un tēva Ziga personībās. Šo ēnu ēnas klājās arī pār Ilzīti, vilcinot uzplaukumu un traucējot justies laimīgai, pašapzinīgai meitenei. Viņa augs tramīga un noslēgta, iemācījās neizrādīt savas jūtas un patiesās domas.

Dienasgrāmatu Ilzīte bija sākusi rakstīt septītajā klasē, papīram uzticot savus pusaugu meitenes pārdzīvojumus un sapņus. Šie mazie stāstiņi palīdzēja pārcelties citā pasaulē un kļūt par citu meiteni – drošāku, skaistāku, labāk ģērbtu un zēnu apbrīnotu. Tādu kā viņas spriganā draudzene un klases populārākā meitene Silvija. Nodoties sevi stiprinošajām iztēles rotaļām, Ilzīte pasāka rakstīt par sevi trešajā personā – IGā, turklāt puķainā un patētiskā stilā. Tomēr īstā dzīve pārāk atšķīrās no izdomātās un arvien mazāk vietas atstāja fantāzijas rotaļām, tāpēc abas Ilzītes, īstā un gribētā, ar laiku kļuva tik līdzīgas, ka saplūda.

Dienasgrāmata, īpaši pēc vecmāmiņas Irmas nāves, kļuva par astoņpadsmitgadīgās meitenes vienīgo uzticības personu, kuras lapās izplāt gan savas dusmas un sarūgtinājumus, gan sāpes un izmisumu. Arī izteiksme mainījās – romantiski puķainās pacilātības vietā pamazām stājās ironisks reālisms, kurā iekļida pa kādam ciniskam piesitienam. Var šķist dīvaini, ka Ilzīte vēl arvien turpināja rakstīt par sevi trešajā personā. Acīmredzot šī distance palīdzēja neiegrimt sevis žēlošanā un stiprināties. Pēc ierašanās Ņujorkā ieraksti gan kļuva arvien retāki, līdz pazuda pavisam.

Ilzīte dienasgrāmatā gandrīz nekad nerakstīja par vissāpīgāko – savu ģimeni. Tēvs dzērājs, māte pilnīgi padevusies liktenim, māsa – jauna, pārāk nervoza un saudzējama. Vecais ledusskapis vairāk tukšs, nekā tajā atrodams kaut kas ēdams, un to pašu māte atnesusi no darba ēdnīcā. Pat nelielo pavāres algu tēvs pamanījās viņai atņemt un nodzert. No mājām sen bija aiznests viss, ko vien varēja pārdot. Pat tās pāris kleitas, kuras draudzene Silvija bija atdevusi, Ilzīte glabāja pie vecmāmiņas, kas bija māsu vienīgais patvērumš, kad tēvam uznāca dzērāja niknums.

Līdz nesenam laikam viņš galvenokārt palaida rokas un abām meitenēm bija krietni jāuzmanās negadīties ceļā, lai nesauņemtu kādu belzienu. Taču, Ilzītei pieaugot un iegūstot sievišķīgus apaļumus, dzēruma miglā tēvs vairs nesaprata, ka uzmācas paša meitai, nevis kādam svešam sievišķim. Ja agrāk mamma bija metusies starpā, sargājot Ilzīti un Maiju no vīra dūrēm, un nekurnot ļāvusies dzērāja niknumam, tad tagad viņai bija jāpacieš satracinātā tēviņa kopošanās dziņa. Pazemojošākais bija tas, ka cūcīgā ālēšanās notika gandrīz vai meiteņu acu priekšā, kuras gan centās pamukt uz mazo blakusistabiņu, bet plāno sienu dēļ nekas nebija noslēpjams. Ilzīte mammu gan milēja, gan nicināja, jo nesaprata, kāpēc viņa nešķiras no tēva un ļauj sevi tā pazemot.

VIŅA IR TIK SKAISTA!

Ināra Sauka, Ilzītes un Maijiņas mamma, savu vīru Zigi bija satikusi Rīgas Vagonu rūpnīcā, kur abi strādāja. Jauno sievieti piesaistīja Ziga degošās acis, kuras tik ļoti kontrastēja ar viņa noplukušo izskatu. Viņa vienmēr centās Karstacīm, kā viņa domās Zigi sauca, ielikt lielāku porciju vai labāku gaļas gabalu, ko viņš pieņēma kā pašsaprotamu lietu. Inārai patika vērot Zigi un viņa kompānijas čaļus. Lai gan viņš bija neliela auguma tievulis, puisis noteikti bija barvedis, jo izturējās bravūrīgi, runāja balamutīgi un bārstīja indīgas asprātības, kuras pārējie izmanīgi uzņēma ar skaļiem zviedzieniem. Inārai tā likās tāda plātība, ko piekopa lielākā daļa rūpnīcas jauno puisi, kamēr bija vieninieki. Tiklīdz samīlējās un sapārojās ar kādu meiteni, tā ārišķīgā izrādīšanās nokrita un viņi kļuva par normāliem vīriešiem.

Zigis bija piecus gadus jaunāks par Ināru un tajā vecumā, kad meitenes un sievietes ir gandrīz nepazīstama teritorija. Lai arī biksēs viss kņudēja, kā jaunam puisim tas notiek, tomēr tik daudz drosmes, lai kādai tuvotos un kņudoņu apmierinātu, nebija. Pagaidām pietika ar to, ka pašu bariņā viens otram pārstāstīja izdomātas uzvaras un izbaudīja tvīksmīgu uzbudinājumu. Reiz, klausoties kārtējos varoņdarbus, Zigis sadomāja iet pēc papildporcijas.

Pienācis pie letes, pastiepa šķīvi, pacēla galvu un atdūrās Ināras acīs. Tā kā uz mirkli sastinga, uzsmaidīja un, kaut ko nomurminājis par debesmannā, divreiz atskatoties un gandrīz pakļūpot, tika atpakaļ līdz galdam. Inārai aizžņaudzās kakls. Aiz bravūras un degošajām acīm viņa bija ieraudzījusi mazu, nedrošu zēnu, kuru gribējās pasargāt un parādīt, ka pasaulē ir maigums un skaistums.

Tovakar Ināra darbā aizkavējās pēdējā. Aizslēgusi ēdnīcas durvis, viņa nesteidzīgi devās uz rūpnīcas vārtiem. Jau pa gabalu bija dzirdams, ka, skaļi zvaigājot, no aizmugures tuvojas puīšu bariņš. Ināra iekšēji savilkās, gaidot kārtējās testosterona jēlības. Jā, neizpalika. Svilpiens un tad: “*Abalģeķ možno, iģot kak pišet!*”¹ Šito tik gāzt gar zemi un jāt,” kāds izspēra. Taču bara zviedziņa sākumu pārtrauca nikns izsauciens, kam sekoja kautiņa troksnis un kritiena būkšķis. Ināra apsviedās apkārt – gandrīz pie kājām divi vārtījās pa zemi. Zigis! Tumši sarkans, piepampušām kakla dzīslām, kratīdams zemē guļošo, viņš šņāca: “Mirla, tūlīt atvainojies!” Padrukknais zēniņš, kam no deguna tecēja asinis, ne tik daudz aiz sāpēm, cik aiz pārsteiguma par barveža negaidīto reakciju, nosvepstēja kaut ko līdzīgu: “Es negribēju, *blaģ,*” – par ko atkal izpelnījās vairākas pļaukas. Beidzot barvedis pierima, piecēlās un nopurināja putekļus no biksēm.

Tikmēr Ināra jau bija pagājusies krietni uz priekšu un Zigim bija jāpieliek solis, lai viņu panāktu. Noķēris viņš atvainojās par čoma jēlību: “Tas dabūja, ko pelnījis,” – taču cerētās pateicības vietā Ināra noteica: “Kā jums pašiem neapnīk tās jēlības kulstīt un tad vēl kauties.

¹ Traks var palikt. *Iģot kak pišet* – par seksuāli pievilcīgu gaitu. (Krievu val.)

Kā pusaudži.” Zigim no aizvainojuma zods parāvās uz augšu un kaut kas rupjš jau bija uz mēles, kad Ināra viņu paņēma aiz rokas un teica: “Nāc, es tepat otrpus gaisa tiltam dzīvoju. Jāizmazgā tavs asiņainais kreklis.” Izmazgāšana beidzās ar skūpstīšanos un nemākulīgu mīcīšanos pa dīvānu, ko pārtrauca no kino pārnākušie vecāki. Ināra abus iepazīstināja ar darbabiedru Zigi, kurš tūdaļ manījās projām.

Nākamajā dienā ēdnīcā Ziga bariņa čaļi pārsteigti vēroja, ka barvedis tāds pakluss un lēnīgs. Neskan ne parupjie joki, ne asās piezīmes, bet acis tā vien skrien pavārienes virzienā. Ko viņš atradis tajā pavecajā sievišķī, viņi nesaprata. Apaļš ģimīs, resnas rokas un kājas, vienīgi krūtis un pakaļa čamdīgi apaļīga, bet citādi ar tādu pat cilvēkos rādīties neērti. Tomēr pēc vakardienas kautiņa neviens neuzdrošinājās izteikt kādu piezīmi un izlikās neredzam notiekošo.

Skūpstīšanās un maiguma brīdis ar Ināru Zigī bija iesvēlīs tādu uguni, ka līdzšinējā kņudēšana, briešana un lipekļa izplūšana kājstarpē likās tāda palsa blāzma. Tikai Ināra, nevis kāda cita sievietē vai pašdarbība šo uguni varēja apdzēst. Viņa bija tik skaista! Tā prata skūpstīties un glāstīt! Zigis, pat ja pats to nesaprata, bija iemīlējies. Pakrūtē vēl arvien sila tā labsajūta un miers, kas bija viņu pārņēmis, piekļaujot galvu Ināras lielajām krūtīm un ieelpojot nedaudz skābeno virtuves smaržu. Kā pie mammas, kuras mīlestību Zigis nekad nebija saņēmis un pēc kuras zemapziņā vienmēr bija ilgojies.